

Konferensprogram

"Främja en hållbar framtid för öar i Östersjön och bortom."

Södertörns högskola 6-7 mars 2025

Minnesanteckningar av Olle Nygren

Dag 1. 6 mars

Tid	Aktivitet
9.00-9.30	Registrering och fika
9.30-9.45	<p>Välkommen till Södertörns högskola. Södertörns högskola rektor Gustav Amberg.</p> <p>Värdar för konferensen, Lotten Hjelm, ordförande för National Island Federation i Sverige och Paulina Rytkönen, docent vid Södertörns högskola, hälsar alla deltagare välkomna. Detta är den 2:a SNIR-konferensen. Paulina presenterar några av deltagarna för att visa bredd och intresseområden. Därefter överläter hon ordet till rektor Gustav Amberg för att hålla välkomsttalet.</p> <p>Rektor gav en kort presentation av SH och dess lokalisering nära Stockholm City. Cirka 50 % är undervisning och 50 % forskning. Södertörn, på en gammal ö, ligger till viss del till grund för denna konferens. Fortsätter med kopplingen mellan forskning och syfte och mål med konferensen.</p> <p>Paulina tackade rektor och gav en liten present för beredskap. Sedan lämnade hon ordet till dagens moderator Tommy Segerlind, som presenterade den första huvudtalaren.</p>
9.45-10.30	<p>Keynote 1. Öpolitik i Kroatien Professor Anica Cuka. Zadars universitet, Kroatien.</p> <p>AC har lite ö-erfarenhet och det är inte första gången hon är i Sverige. Hon var även huvudtalare vid 1:a SNIR-konferensen på Holmön. Hon drog slutsatsen att vi har mörkare vintrar i Sverige, men att det finns många likheter för våra öar.</p> <p>Ö hållbarhet ingår i många strategiska dokument och lagar. Det finns tre dimensioner: Natur, samhälle och ekonomi.</p> <p>Det finns begränsningar i planeringen. Långsiktig planering nödvändig, men kommer ofta för sent.</p> <p>Kan en ö vara ett labb/testobject? Ungefär som kanariefåglar i kolgruvor? Lokalsamhällen är därför viktiga.</p>

I Kroatien finns det 1 244 öar, varav 50 befolkas av 20 437 permanenta invånare.

Den första ölagen kom 1999, den andra 2018 och kommer den tredje 2025? Staten har stor betydelse för ett hållbart liv på öar. Vissa områden är specifika för ön och inkluderar nationella, historiska och ekonomiska faktorer.

Kroatien har ett ödirektorat som planerar och utvärderar policyer, förbereder projekt och stödjer utveckling.

Kroatien har en nationell plan för ö-utveckling 2021 – 2027. En summa på 150 miljoner euro avsätts för öinvesteringar.

Kroatien är en del av Smart Island-initiativet för 2027 i EU. Fokus ligger på klimatpåverkan, utveckling av smarta teknologier, omställning bort från fossila bränslen, hållbar mobilitet, vattenvård, vattentillgång etc.

Det finns olika administrativa enheter för olika öar i Kroatien, så det skiljer sig mellan öar nära varandra, vilket skapar problem.

Klimatförändringar. Medelhavsområdet är mycket påverkat. Torka, värmeböljor översvämningar och stormar, betongmark stoppar vattnets naturliga flöde. Översvämningar orsakar erosion av bördiga jordar.

Biologisk mångfald och vilda djur. Invasiva arter blir importerade och förstör grödor och annat. Kommer att regleras av nationell lag.

Ekonomisk hållbarhet. Planerade turistzoner kommer att användas för att skydda mark, men också få inkomster från turistområde. Idag finns det 45 turister/invånare. Det ger konsekvenser att planera för är sjukvård, infrastruktur och brist på vatten.

Energiomställning. Det finns många solenergiparker, Kroatien har sekretariatet för CE4EU. Strategin för lokalsamhällen är dock oklar.

Kulturarv. Bevarandet av kulturarvet är mycket viktigt. Både för öns identiteter och för ekonomin.

Demografin är svag ca 30% är 65+ för alla öar, små öar över 65% är 65+.

Brist på vatten. Många öar har bara hushållsbrunnar och inget allmänt vattenförsörjningssystem. Många öar får vattenförsörjning med båtar. Bristen på vatten påverkar ekonomin.

Hälsa. Det råder brist på sjukvård på många öar. Medicinska båtar står på önskelistan. Sjuktransporter med helikoptrar är dyra och inte tillgängliga för många små öar. Telemedicin kan vara ett komplement.

Avfall. EU-reglering har varit en förbättring för att minska nedskräpningen och mer ekologisk avfallshantering. Det finns årliga rapporter om hur situationen utvecklas. Det är Lokalförvaltningarna som ansvarar för avfallshanteringen. Mycket material läggs i deponier, lagligt eller olagligt. Marint nedskräpning ett stort problem.

Slutsats. Lagar och regler förbättras. Många utmaningar återstår fortfarande att övervinna. Lokalförvaltningens roll är avgörande.

	<p>Frågor från publiken. Hur är det med invandringen till öarna? Ja, det finns invandring från andra länder som Tyskland, Storbritannien, Australien. Ger ekonomi till öar och bidrar till samhället, men kulturkollisioner orsakar konflikter med lokalbefolkningen. Hur ska invandringen hanteras? Kostnaderna för fastigheter ökar till oöverkomliga nivåer för lokalbefolkningen. Över 50 % av de nya husen på öarna byggs av utlänningar. Det är ett problem och det finns inget bra svar i dag.</p>
10.30-11.30	<p>Papperssession 1. Författare: Susanna Leijonhufvud & Ketil Thor Thorgersen, Stockholms Musikpedagogiska Institutionen (SMI).</p> <p>Titel: ÖVER: Att lära ut musik i skärgården genom nätverk med låg latens.</p> <p>Nytt projekt. Realtidskommunikation på hög kompetensnivå. Timing är avgörande i musik och du kan inte prata en i taget. En digital plattform, Nimbra, som tillåter samtidigt ljud från olika aktörer. Exempelfilmer visades där musiker spelade tillsammans från olika platser samtidigt. Lärare i Stockholm instruerade elever i Mariehamn och de spelade tillsammans. Karta som visar i blått var tekniken är på plats och i rött var den utvecklades inom projektet. Målet är att öka platserna med denna teknik på plats. Lista över tidigare tekniker som inte uppfyller Nimbra -tekniken fullt ut presenterades.</p> <p>Metastudier om liknande praktiker visar t.ex. pedagogiska problem (t.ex. ansikte mot ansikte, metodik, didaktik) och tekniska problem (t.ex. latens, eko, mute).</p> <p>Fördel: Resor är inte nödvändiga, människor på olika platser kan spela tillsammans samtidigt i realtid. Musiker kan vara hemma på ön och utveckla sina färdigheter.</p> <p>Utmaningar: Vissa frekvenser är svårare, vissa instrument svårare, hög internethastighet krävs.</p> <p>Denna presentation beskrev fas 1 av ett stort 3-fasprojekt, som leds från Mariehamn, Åland.</p> <p>Frågor? Ekonomi? Nimbra är en server som placeras på någon central plats och kostar ca 15 000 EUR och kamera/mikrofon hos de olika deltagarna 15 000 EUR/användare och kostnad för höghastighetsanslutning till internet.</p>

	<p>Författare: Ann Alderheim , Nämndö Green Archipelago (NGA), Charlse Westerberg, SH .</p> <p>Titel: Landpaths and NGA</p> <p>Deliberativ minipublik (DMP). Bred inbjudan till många grupper. Samlas kring ett specifikt problem. Urval säkerställer mångfald. Ersättning till deltagarna för sin tid. Annat stöd och underlättade diskussioner.</p> <p>Multifunktionella landskap (LandPaths) Nämndö är ett intressant objekt med nationalparksbildningen. Det är ett biosfärområde enligt Unescos program. Inkludera Agenda 2030. Ha lokalt engagemang. Ingen annan reglering gäller. Ha harmoni mellan människa/natur. Omfattar innovation och forskning.</p> <p>DMP i Nämndö . Vilka utmaningar bör fokuseras på? Urval och rekrytering. Alla hushåll kontaktade. Kriterier: Över 18 år och spendera minst 1 v/år i Nämndö skärgård (NA).</p> <p>Deltagare . Baserat på: kön, tid på NA, ålder, politisk syn, inställning till utveckling och bevarande, attitydfokus på heltids-, deltidsboende och turister. Av 61 sökande valdes 28 ut och 26/25 deltog.</p> <p>Önskat resultat/faktiskt resultat. Diagrammet visar skillnaden för varje faktor ovan.</p> <p>Slutsatser: Efter urvalsprocessen tillhörde cirka 1/3 varje grupp av utvalda. Visade en YouTube-film om DMP-processen på Nämndö.</p> <p>Resultat: Enkät före och efter DMP. Diagram visar att gruppen var mer positiv till NGA efter DMP. Ökad opinion för utveckling. Ökat opinion för bevarande av lokala traditioner. Ingen förändring i åsikt om antal besökare. Minskad oro för att boendes intresse inte kommer att beaktas.</p> <p>Diskussion . Etablera ett aktivitetscenter som plattform för samråd och för att motverka minskning av befolkningen, tillgång till dricksvatten, stödja lokal matproduktion mm.</p>
11.30-12.30	Lunch.
12.30-13.30	<p>Keynote 2. Dr Madeleine Granvik.</p> <p>Titel: Baltic University Program (BUP).</p> <p>Detta program är ett av de största programmen i världen med 115 universitet i Baltikum och Skandinavien. Startade 1991. Tvärvetenskapligt och interkulturellt förhållningssätt. BUP har en internationell styrelse och 10</p>

	<p>nationella centra, 3 associerade sekretariat. Arbetar enligt EU:s hållbarhetsmål. BUP har 10 teman.</p> <p>Arbeta med att ge utbildning för doktorander, stödja forskning, konferenser och arrangera projekt. BUP arbetsmodell innebär samarbete på tvärvetenskapliga och interkulturella medel. Mobilitetsbidrag. BUP- RaP Handbok om teori och praktik för hållbarhetsörforskning. Olika aktiviteter i alla 10 teman.</p> <p>BUP för lärare . Handledare kollegium PhD & Master. Pool av handledare, studenter får stöd och handledare får expertis. Lärarkurser, lärardagar. Bank av utbildningsmaterial.</p> <p>BUP för studenter : konferenser, vetenskap och segel, master- och doktorandutbildning.</p> <p>BUP-projekt . Kapabel gemensam akademisk praktik och förmåga att lära sig forskning, RESSU andra program</p> <p>BUP-symposium i Upsala universitet 26-28 nov 2025, 80 forskare, 5 sessioner om klimatförändringar, energisäkrad, internationell påverkan, civilsamhället och beredskap, motståndskraftigt matsystem och vattensäkrat</p> <p>BUP PhD utbildning . 2-28 nov, 30 doktorander.</p> <p>BUP kursplattform Kolla: www.uu.se/en/Samarbete-innovation/the-baltic-university-programme</p>
13.30-14.30	<p>Författare: Håkan Tunón , Hannes Norr, Anna-Karin Utbult Almkvist & Marie Kvarnström. Sveriges Lantbruksuniversitet och Skärgårdsförbundet</p> <p>Titel: Säkra traditionella försörjningsmöjligheter på små öar</p> <p>Presentation av jordbrukslivet på öar med bilder. Exempel av aktiva bönder som presenterar de specifika svårigheterna förknippade med bete på många små öar med samtidigt besökande båtturister på samma öar. Dessutom hur olika ekonomiska stödsystem missgynnar djurhållning på öar och egen sjötransportkapacitet.</p> <p>Diskussion följde med frågor om specifika svårigheter och möjliga lösningar.</p>
14.30-14.45	Kaffe

14.45-16.15	<p>Författare: Margareta Bohlin & Nora Bohlin, Göteborgs universitet.</p> <p>Titel: Promoting Vitality and Sustainable Development on Small Islands: Insights from Community Perspectives</p> <p>Hållbarhet är beroende av fastboende medan turismen driver ekonomin. Demografin minskar med en åldrande befolkning. Geografisk isolering formar kulturen.</p> <p>Åstol. Är projektets fallobjekt. Liten och tätbefolkad. Betydande förändring från fiske till turism. En del av Tjörns kommun. Det har upprätthållit social sammanhållning och anpassat sig till det moderna livet.</p> <p>Metod. Deltagande i samhällsbaserad undersökning med 64 intervjuer med olika grupper.</p> <p>Analys. Intervjuer indelade i grupper.</p> <p>Islandsness (Öighet): Geografisk isolering och begränsade resurser, stark gemenskapskulturell identitet, miljömedvetenhet.</p> <p>Uppfattning av ön: Lugn i naturen, nödvändig service. Varför kommer turister? Hur uppnår man en hållbar turism?</p> <p>Åstol möjligheter. Risk att förlora service, Civilt engagemang. Volontärer, ekologiska initiativ.</p> <p>Slutsats: Befolkningsminskning, geografisk isolering, starkt engagemang, distansarbete, turism, samarbete mellan öar, långsiktig hållbarhet, behov av bostäder, infrastruktur, ekologi.</p> <p>Författare: Fredrik Leijonhufvud. Göteborgs universitet.</p> <p>Titel: Tolka och rekonstruera en båtbyggartidition i Stockholms skärgård</p> <p>Lärare i båtbyggnad. Doktorand.</p> <p>År 2021 blev den nordiska klinkerbåtstraditionen ett immateriellt arv av UNESCO.</p> <p>Klinkerbåtstraditionen är svag i Sverige idag. En gång ett utbrett folkligt arv, idag finns bara en bråkdel kvar. Kan en hantverkstradition som är på väg att glömmas återupplivas?</p> <p>Fallstudie i Stockholms skärgård.</p> <p>Typer av kulturarv: Mobilt arv, materiellt arv/immateriellt arv, arv som inte längre används, arv riskerar att gå förlorat, arv som fortfarande används. Är det någon idé att bevara arvet?</p>
-------------	---

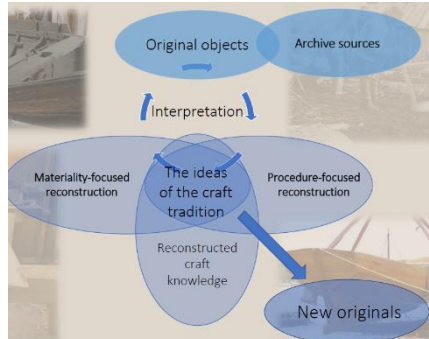
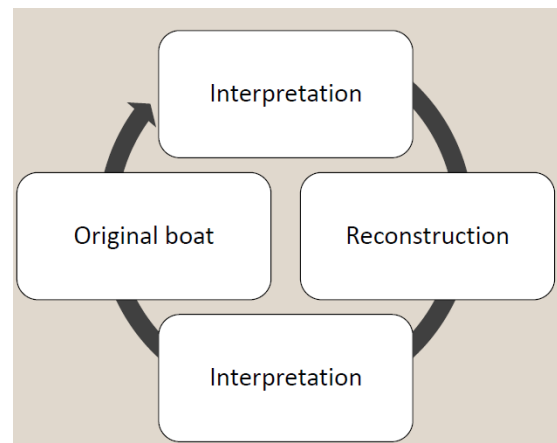
Fallstudie med 8 original båtar från 1860 och framåt.
Linjär metod fungerade inte. En mer cirkulär process tillämpades.
Undersöka, rekonstruera, analysera, dokumentera applicerat på båtar.

Pusselbit för bit. Använd olika källor:

Gamla båtar, gamla verktyg, gamla skisser, arkivmaterial, intervjuer med gamla båtbyggare, gamla foton mm.

Visade bilder från gammalt båtbygge.

Hitta saknade bitar i pusslet och rekonstruera.

Författare: Christian Widholm, Södertörns högskola.
Titel: Öar, överturism och Instagramism

Fallstudie av Sandhamn. Badort sedan slutet av 1800. Cirka 100 heltidsboende. Boende/turistförhållande 1:1000. Extrem säsongsvariation. Problem med färskvattenförsörjning och avfallshantering.

Överturism? Massturism täcker inte helt detta koncept. Det är en individualiserad form av resor.

Instagram. Bilder spelar roll. Kan vara gamla men oftast nya.

Instagramism . Att använda estetiska bilder för att berätta historien.

Metod. Sampling (1000 inlägg), mönster (reflexiv tematisk analys), sekundär betydelse (perspektiv från reflexioner).

	<p><i>Stockholms skärgård.</i> Generellt romantiska landskap med hav. <i>Sandhamn</i> har landskap på samma sätt, men också ofta med mycket människor, båtar och olika aktiviteter, många med hög-societet. <i>Slutsats.</i> Generellt sett få personer på bilder från Stockholms skärgård, men mycket folk på bilder från Sandhamn. Strunt i det! Du får festen, med hög-societet, på Sandhamn.</p>
16.15-17.30	<p>Paneldiskussion. <i>Forskningsfronten och forskarens roll: Vad vet vi? Vad behöver vi veta?</i></p> <p>Deltagare: Dr Margareta Bohlin, Göteborgs universitet Professor Eric Clark, Lunds universitet Dr Urban Nordin, Stockholms universitet Professor Owe Ronström, Uppsala universitet</p> <p>Moderator: Docent Paulina Rytkönen, Södertörns högskola</p> <p>Panelen presenterade sig själva och sin syn på forskarens roll.</p> <p><i>Nyckelfraser</i> under diskussionen. Framgångsrik forskning måste inbegripa öbor. Vad vet vi om öbor? Förbättring kontra livsmiljö. Finanser behövs och bankerna måste vara mer aktiva här. Motstånd mot förändring måste åtgärdas. Stort engagemang för sitt liv bland öbor ger stark identitet. Det finns många minoriteter på öar. Migrationen från öarna är låg. Finns det en ö-identitet? Identiteten är bred. Öbor kan vara många olika identiteter.</p> <p><i>Viktiga frågor:</i> Varför vill du bo på en ö? Hur stödjer du det? Varför? Många öbor arbetar borta från ön men kommer ofta tillbaka. Forskning visar att detta är mycket vanligare än för fastlandsbor. Varför är det så? Är det svårt att forska om konflikten/skillnaden mellan heltidsboende och deltidboende, t.ex. konsekvenser av stigande fastighetspriser? Vi forskare borde ha tagit mer del i den politiska debatten om öpolitiken. Ett problem är att inte mycket av forskningen kommer tillbaka till öarna som användbar kunskap.</p>

	<p>Slutord: Vi öbor vet oftast vad problemet är och ibland också lösningen. Forskarna kommer inte med någon lösning. Vanligtvis är svaret från forskning: Det kan vara det, det eller kanske det.</p> <p>Paulina tackade alla deltagare under dagen och avslutade sessionen.</p>
18.00	Middag

Dag 2. 13 oktober 2023.

Tid	Aktivitet
8.45-9.15	Kaffe
8.15-10.45	<p>Session 4. Författare: Gustaf Onn, Södertörns högskola.</p> <p>Titel: Öar, befolkningar, transporter och entreprenörskap i Stockholms skärgård</p> <p>Bakgrund. Stockholms län indelat i 26 kommuner. Cirka 30 000 öar och cirka 8 000 invånare på 186 öar. Cirka 40 000 fritidshus. Karta som visar pendlingsvägar och volymer. Cirka 39 % har > 25 km och 40 % < 5 km distans. En majoritet av invånarna, 63 %, pendlar med bil eller bil och färja. Liknande tabell för turister är mer komplex med fler kategorier av transportmedel.</p> <div style="display: flex; align-items: center;"> <div style="flex: 1;"> <p>> 25 km 39 %</p> <p>10 - 25 km 10 %</p> </div> <div style="flex: 1; text-align: center;"> </div> <div style="flex: 1;"> <p>< 5 km 48 %</p> <p>5 - 10 km 3 %</p> </div> </div> <p>Utökad statistik. Beräknat från bakgrundsdata. Tabeller som visar olika kategorier av transporter. Tabell som visar täthet (antal invånare/km²) och (antal företag/km²) på öar. Viss statistik över näringslivet i förhållande till invånare och östorlek. Större öar har relativt sett mer företag. Tabell med rangordning av restid till stad. Planera att kartlägga fler öar.</p> <p>Slutsatser.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Signifikant mellanliggande ($r = 0,605$) samband mellan antal företag och öns storlek • Signifikant lågt ($r = 0,281$) samband mellan antal företag och befolkningsstorlek

- Ingen tydlig bild av samvariation mellan antal verksamheter å ena sidan, tidsmässig närhet och samhälllig agglomeration (nivå på samhällstjänster efter *Kärnö* -konceptet.
- Detsamma gäller för olika konglomeratmått, som företagstäthet
- Bristen på dessa tyder på att polycentrism kan vara fallet.

Återstår att göra:

- Kartläggning av samhällsservice på bästa öar
- Korrekt fastighetsprisbedömning
- Skaltypsanalys av ingående variabler och val av analysverktyg
- Korrekt undersökning av skillnader i besöksattraktioner

Författare: Saeid Abassian och Gustaf Onn. Södertörns högskola.

Titel: Hur upplevs ökade turismflöden i svenska skärgårdar av deras invånare?

Sverige har flest öar i världen, > 267 000. Studien undersöker hur risken för överturism uppfattas av invånarna. Öar i Stockholms och Göteborgs skärgårdar.

Teori. Små öar är mer sårbara. Social Carrying Capacity (SCC) antal turister i förhållande till invånare är ett värde som kan uppskattas och ge ett mått på sårbarheten.

Metod: Enkät med 477 respondenter med både kvantitativa och kvalitativa frågor. Innehållsanalys tillämpad på data.

Vissa demografiska uppgifter presenterades. Cirka 1/3 i Stockholm säger att turism är ett problem och 2/3 i Göteborg. Främst transporter och trängsel är problemen. Cirka 33 % (fler i Göteborg än i Stockholm) tror att överturism kommer att bli ett problem i framtiden. Turismen i sig är inte problemet – det är bristen på infrastruktur som orsakar problemet.

Table 1. Demographic background of the respondents

Gender	Female 62%, male 37%, other 1%
Age	18-24 (2%), 25-34 (4%), 35-44 (12%), 45-54 (20%), 55-64 (29%), 65 or older (33%)
Occupation	Employee in public sector (22%), employee in private sector (26%), self-employed (15%), student 7 (2%), retired (31%), other (4%)
Educational level	Elementary school (2%), secondary school (16%), post-secondary school (15%), university education (64%), other (3%)
Island environment belonging	Stockholm archipelago 50%, Gothenburg archipelago 49%, do not want to specify 1%
Living situation in relation to the archipelago	Permanent residents (62%), recurring holiday accommodation (33%), Otter (5%)
Livelihood in relation to the archipelago	Permanent employment in the archipelago (16%), Permanent employment outside the archipelago (46%), other (38%)

Source: Authors

Paulina Rytkönen, Natallia Pashkevich & Carin Nordström. Södertörns högskola.

Titel: Kampen om sista mils leverans – Livsmedelsbutiker, serviceställen och digitalisering i ösammenhang.

Brist på agglomeration, schizotropa samhällen, brist på kvalificerad arbetskraft, multicentrisk maktutövning. Livsmedelsbutiker är avgörande för isolerade befolkade områden.

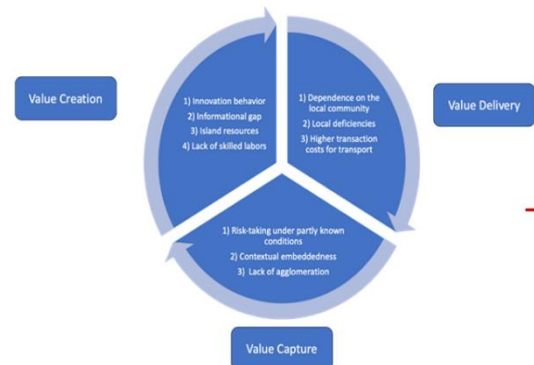
Digitaliseringen förändrar logistiken i livsmedelshandelssystemet, särskilt längst ut.

Last Mile Logistics (LML) [Sista mil logistik].

- Det sista steget i leveransprocessen när ett paket flyttas från ett transportnav till sin slutdestination.
- Ruttoptimering
- Olika alternativ. Lastbilar, bilar, båtar, cyklar, drönare, robotar, skåp.

Fokusera på.

- Affärsmodeller och värdekedjor
- Vilka innovativa lösningar implementeras för att möta nuvarande föränderliga marknad?
- Kan vi identifiera innovativa lösningar på utmaningar som används för att vända utmaningar till affärsmöjligheter?
- Vad påverkar digitaliseringen och en ökad leverans över sista milen obaserade livsmedelsbutikers affärsmodeller?
- Vilka lärdomar kan dras för beslutsfattare, för öbor och för forskning?
- Hur kan en djupare kunskap om hur livsmedelsbutiker på öar möter utmaningar bidra till öentreprenörskapsteorier, till affärsmodellsteorier och till logistiska teorier?

Exempel. Båtleveranser till små öar från en butik på en halvö. Båtaffärer. Båten kommer och du går ombord och handlar.

Projektet har precis börjat. Har gjort 4 pilotintervjuer hittills och inga slutsatser än så länge. Över 200 butiker i databasen för studier.

	<p>Affärsmodeller och inkommande logistik. Digitalt betalningssystem. Hybridbutiker. Helt obemannade butiker. Butiker som sociala knutpunkter. Förslag på vidare forskning.</p>
<p>10.45-11.30</p>	<p>Keynote 3 Professor Carmen Freitas, University of Madeira (online).</p> <p>Titel: Entrepreneurial Process on Small and Remote Island Economics</p> <p>CF är professor i entreprenörskap på Madeira i Atlanten utanför Portugal. Hon började sitt föredrag med en kort presentation av Madeira.</p> <p>Introduktion. Entreprenörskap (ES) är en kreativ destruktiv process som förstör befintlig struktur för att skapa nya. Innebär upptäckt och utvärdering och utnyttjande av möjligheter. Det är en process att ta hand om möjligheter och skapande organisationer att ta vara på dem.</p> <p>ES etablerar och använder sociala nätverk, kognitiva processer, baserat på miljö- eller kontextuella faktorer.</p> <p>ES måste ses i ett rumsligt sammanhang. Kan vara geografiskt och samhälleligt.</p> <p><i>Liten och avlägsen ökontext:</i> Begränsadhet, litenhet, isolerad, kustnära. Många faktorer och förhållanden är inblandade i detta sammanhang. Denna situation ger unika utmaningar.</p> <p>Brist på information hindrar entreprenörsuppgifter. Ö-entreprenörer är mer motiverade av push-faktorer (negativa) än pull-faktorer (positiva).</p> <p>Lite är känt om öföretagande där problemen är olika och staplas ihop. Flera rapporter föreslår att man studerar detta.</p> <p>Forskningsfråga. Vad tror entreprenörer är skillnaden mellan ön och fastlandet?</p> <p>Det finns flera hypoteser (svårare på ön, svårare att se möjligheter på ön, svårare med myndigheter på öar, svårare med ekonomi på ön) varav vissa stöds i data och andra endast delvis.</p> <p>Studien överensstämmer med tidigare data.</p> <p>Detaljerade data från flera studier presenterades.</p> <p>Slutsatser</p> <ul style="list-style-type: none"> • På en avlägsen ö kommer identifieringen av en affärsmöjlighet inte bara att bero på sammanhanget utan också på verksamhetens karaktär. • Individer på en avlägsen ö, som kännetecknas av att ha ett missgynnat rumsligt sammanhang, kommer att bli mer motiverade av negativa situationsfaktorer att bli entreprenörer.

	<ul style="list-style-type: none"> • Den avlägsna ö-kontexten ger inte alla förutsättningar, resurser och organisationer för att främja entreprenörsverksamhet. • Entreprenörer på avlägsna öar kommer att ha en mindre pool av resurser att välja mellan, med tanke på resursbaserad teori, detta kommer att försämra deras förmåga att få en konkurrensfördel för att skaffa överlevnad och tillväxt för sina företag. • Entreprenörskapsmotivationslitteratur måste inkludera rumslig kontext när man konceptualiserar push and pull-teorin. • Både platsen och verksamhetens karaktär måste beaktas när man konceptualiserar entreprenörsfenomenet på avlägsna öar. • Främjande av entreprenöriell utbildning, på alla nivåer, för att uppmuntra ett mer risktagande och prestationsdrivet samhälle. • Skapa förutsättningar att dra nytta av <ul style="list-style-type: none"> ○ globalisering och följa innovationstrender, ○ modern informations- och kommunikationsteknik ○ ekologisk modernisering (Stratford, 2008) • Regeringar på avlägsna öar bör bidra till att öka entreprenörsförmågan hos lokala företag genom att främja deras interaktion med internationella och nationella nätverk av universitet och forskningscentra.
11.30-12.30	Lunch
12.30-13.30	<p>Session 5. Författare: Jens Westerkov Andersen. Lunds universitet.</p> <p>Titel: Kan en liten ö vara för liten? Matematiska villkor för ösamhällets sociala morfologi i modern historia</p> <p>Utredning av avfolkningsbana. Vad hände med danska småöar när världen blev modern? Introduktion av begreppet <i>social morfologi</i>. I Danmark fanns 1925 94 bebodda öar och 2025 endast 39 bebodda öar. Av dessa 94 öar var 36 avfolkade och 24 överbryggade. 1973 angav Black-rapporten "öar med < 500 invånare kommer att försvinna" Positiv effekt: politisk medvetenhet, färjan avtar och danska öförbund</p> <p>Social morfologi har modifierats för små öar. Fokus på befolkning i förhållande till hus, hus i förhållande till försörjning, försörjning i förhållande till resurser.</p> <p>Lyö som exempel. Befolkningen ökade 1787 – 1911 med andra yrken än jordbruk och torp. Efter det kom en stor avfolkning till 20% av befolkningen</p>

	<p>1911. Tekniken ökade produktionen så att bönderna behöver mer mark av det begränsade öutrymmet och antalet bönder minskade. Kritiska punkten är cirka 60 invånare beräknat från historiska data. Ö-Ö broar eller bro till fastlandet kan hjälpa. Den faktiska vändpunkten är relaterad till den sociala morfologin. Den sociala morfologin är relaterad till boende. Utvecklingen kan gå på två sätt. Ändra från:</p> <ul style="list-style-type: none"> • en levande tillgång (t.ex. fiske, jordbruk) till en annan resurs (t.ex. turism) • till ingen resurs på ön och pendling istället. <p>Författare: Jørgen Rasmussen, Sammenslutningen af Danske Småøer (SADS)</p> <p>Titel: Små öar som lämpliga platser för processen ”Bildung”. Idén om en otraditionell "kulturell formation" i den globala eran</p> <p>Utforska det tyska konceptet "Bildung". Upplysning, idealism, romantik Nära relation till utbildning men inte samma sak. Öar erbjuder förhållanden som alienation, hypermobilitet och volatilitet. Två dimensioner samverkar socialt och naturligt till "bildung". Vertikal fenomenologi. Alla gör märken och spår. Horisontell fenomenologi. Ekofilosofisk uppfattning. Ölivet är mer motståndskraftigt. Uppmuntra att inkludera platsen där plats och rum förenas "mitt i världen". Olika aspekter Linjärt vs cirkulärt tänkande Analogt vs digitalt koncept Dystopiskt (kollaps), utopiskt (blomstrande) och retrotopiskt (förflutna som framtid) koncept.</p>
13.30-15.00	<p>Session 6. Författare: Jessica Berg, VTI (Statens väg- och transportforskningsinstitut).</p> <p>Titel: Navigera mot en hållbar skärgård - tillgänglighet, transporter och infrastruktur i Sverige</p>

Särskilda villkor för transport till öar, Begränsad tillgång, bilberoende.
Ojämn belastning på infrastruktur, utmaningar för ekonomisk, socioekologisk hållbarhet.

Studie av offentliga handlingar om kust och skärgård (c&a)

Offentliga handlingar n=28 endast 16 på c&a

Motstridiga mål

Geografi och befolkningspridning

Byråkrati och politik

Fluktuationer i besökare och befolkning

Utmaningar med fritidsbåtar

Infrastruktur i behov av underhåll och nya investeringar

Vattenvägars potential

Koppling av transportsätt

Kollektivtrafik svår att uppnå

Styr mot hållbar användning

Samarbete mellan aktörer

Ny studie 2024 – 2026

Hur bidrar transporter till att utveckla öbornas c&a och upplevelser?

Forskningsfrågor: Drivkrafter; Påverka och ansvara för prioritering, påverkan för invånare

Bild av teoretiska överväganden

Studie kommer att genomföras i Östergötland och Kalmar. Intervjuer 15 – 20 respondenter. Kvantitativ undersökning.

Författare: Tommy Larsson Segerlind , Södertörns högskola.

Titel: Ingen ö är en ö, även om de fortfarande är öar - den långa avinsulariseringsprocessen i Sverige

Avinsularisering är konceptet att öar utvecklas mot fastlandet.

Sverige har många små ö-samhällen. Endast en ö (Gotland) är en egen region av 26 regioner. Endast en ö (Öckerö) är en egen kommun av 290 kommuner. Cirka 400 öar är befolkade och utan landförbindelse.

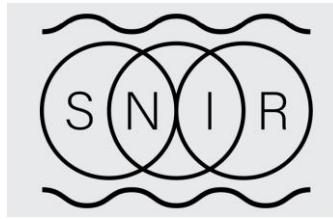
Komplex multi-förvaltning på små och nära öar. Det har gjorts flera kommunreformer, och EU-medlemskap, EU:s regionalpolitik, ingen ö-lag, flera reformer av den offentliga sektorn.

Exempel: Västerviks kommun har 21 bebodda öar med invånare som är endast 0,3 % av Västerviks befolkning. Stor obalans orsakar marginalisering.

EU Artikel 174 är viktig men EU:s ödefinition har sina brister.

	<p>EU-ödefinition => endast 25 öar i Sverige => Definition olämplig. Svenska öar blir osynliga i politiken och öbornas röster hörs inte och öar marginaliseras. Reformer av den offentliga sektorn har stärkt trenden med avinsularisering. Autonoma myndigheter betonar denna trend. Det är ett behov av att stärka öforskningen. Det är nödvändigt att peka på och visa denna trend och hur den kan vändas och ge ösamhällen deras roll och hållbarhet. Det är nödvändigt med validerad forskning för att få adekvata data för att fungera för reinsularistaion i svensk förvaltningsstruktur.</p>
15.00-15.15	Kaffe
15.15-16.00	<p>Keynote 4 Cecilia Lundberg, Åbo akademi.</p> <p>Titel: Habitability – en metod för livskraftiga ösamhällen. Konceptet och lärdomarna hittills.</p> <p>Habitability baseras på FN:s Agenda 2030, men fokuserar på lokala aspekter på ön eller i små landsbygdssamhällen. Habitability handbook generaliserar kunskapen från analysen gjord på finska ön Kökar. Boken finns på finska, svenska och kroatiska. Boken innehåller 45 faktorer som bildar öns beboelighet. Analysen omfattar 7 aspekter med de 45 faktorerna som sammanfattas i ett cirkulärt diagram. Varje faktor får ett numeriskt värde, vilket illustreras i diagrammet. Ju högre värde desto bättre funktion. Analysen ger de faktorer som är bra och de faktorer som behövs fokusera på för att förbättra beboeligheten.</p> <p>Ö- centrum: för öborna av öborna. Lokalt och konkret Handboken är gratis att använda och finns på Åbo Akademis hemsida. Några grundläggande faktorer är: Indikator 3 & 4: Total befolkning Hela året X personer x 365 dagar Säsong Y personer x dagar/år Besökare Z personer x dagar/år</p>

Indikator 8: upplevt avstånd

- a. Riktigt avstånd
- b. Upplevd sträcka (lägg till sträcka med olika hastighet a km x b km/h + c km x d km/h + ...) ger total restid.

Bebyggelseanalys har gjorts på cirka 20 öar i Finland (5 öar i stora sjöar). Även öar i Sverige och Danmark.

Lektion hittills.

Det finns skillnader mellan mycket små och små öar.

Medborgarvetenskapens roll (öbornas deltagande) viktig.

Vem kommer att äga kunskapen?

Forskning för förbättring.

Genus, säkerhet & beredskap, förnybar energi är viktigt.

Konvertera förfarandet för andra områden, t.ex. avlägsna bergsbyar, avlägsna medelhavsöar. Kommer att utöka användningen av koncept för beboelighetsanalys.

Exempel på bostadsforskning:

- Ö labb, vad gör ett samhälle beboeligt?
- Vad är och bör förvaltningens roll vara?
- Modeller för hållbarhet av olika funktioner (infrastruktur, energi).

Författare: Docent Pelle Åberg & Professor Johan von Essen. Marie Cederschiölds universitet

Titel: Lokala civila samhällen i konflikt och deras roll i civil beredskap

Civila samhällen på landsbygden har många roller och funktioner att fylla.

Luckor i olika typer av tjänster, skapa lokal identitet, erbjuda lokala offentliga platser, möjliggöra politisk mobilisering, skapa socialt kapital.

Studier av 6 lokala landsbygdssamhällen i 4 olika regioner. Totalt 60 semistrukturerade intervjuer. Ytterligare observationer inkluderades.

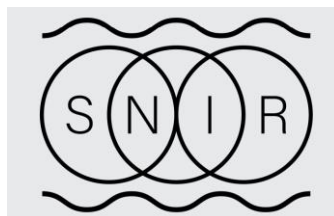
Informellt nätverk skapar en "informell infrastruktur" baserad på 4 aspekter.

Fyra aspekter: Lokala offentliga platser, Nätverk, restorganisationer, lokala entreprenörer.

Vad händer när en konflikt/kris uppstår?

Påverkar relationerna mellan lokalsamhället, civilsamhället och offentliga myndigheter.

Tiden var viktig. Konflikten kan stärka det civila samhället och den informella infrastrukturen kan bli en viktig faktor så att adekvata lösningar kan hittas. Överbryggningen och bindningen av det sociala kapitalet blev en

	stark kraft för samarbetet och förtroendet som kan leda till acceptabla lösningar.
16.00-16.45	<p>Öppen diskussion Beredskap Moderator Olle Nygren Skärgårdarnas Riksförbund och Pia Prost, Åbo Academi</p> <p>Inledning till diskussionen fokuserade på faktorer för beredskap på öar. Olika aspekter som kom upp under diskussionen var:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Faktorn för öns geografiska isolering. • Öar är ofta en liten del i ett större samhälle (kommun) och kan bli marginaliserade • Myndigheter saknar beredskap för sina öar. • Invånare på öar och öar är ofta mer förberedda än städer och invånare i städer. • I händelse av en kris, kommer skärgården att vara full av stadsbor som hoppas på bättre förhållanden (mat, varm bostad) och hur ska öarna klara av det.
16.45-17.00	<p>Avslutningstal: Lotten Hjelm, Skärgårdsförbundet.</p> <p>Lotten sammanfattade här sina intryck och tackade alla deltagare och avslutade konferensen.</p>